

DEO DUCE!
 DISSERTATIO HISTORICA,
 DE
PRÆSTANTIA
HISTORIÆ SACRÆ
 PRÆ
PROFANA,

Cujus
 PARTEM PRIOREM,
Consensu Amplissimi SENATUS Philosophici
in Regia Academia Aboënsi,

PRÆSIDE

MAG. **JOHANNES**
BILMARK,

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORDIN.

Atque Facultatis Philosoph. h. t. DECANO,
 Publicæ bonorum censuræ subjecit

ANDREAS ÖBERG,

NERICIA-SVEGUS.

IN AUD. MAJ. DIE IX. Dec. Anni MDCCLXVII.

H. P. M. S.

ABOË, Typis Regiæ Academiæ.

LAGMANSKAN,
HÖGVÅLBORNA FRU GREFVINNAN,
FRU RENATA
CHARLOTTA
VON MORIAN,
FÖDD NIEROTH,

NÅDIGA FRU.

*D*å vördnad och förundran hafva intagit våra sinnen, så förlorar gemenligen talemåns sin styrka. Man finner sit ämne så bögt och förträffeligt, at inga ord pröfvas tillräckeliga, at uttrycka dess värde.

Detta

Detta händer mig i synnerhet nu, då jag offentligen borde förklara min diupaste vördnad och ärkiensta för alla de välgjeringar, hvarmed NÄDIGA FRU GREFVINNAN mig öfverbopadt under den tid jag haft äran, at handleda DESS välartade och allmänt älskade Herr Son.

Men då jag hvarken kan tala som jag bör, ej eller min skyldighet tillåter, at vid detta önskelige tilfälle aldeles tåga, blifver mitt dageliga giöromål det sakraste, nemligen at anropa den Högste GUDEN, det Han tacktes förskingra alla de sorgemoln, som tid efter annan så tidt upkommit, och hädanefter bekröna NÄDIGA FRU GREFVINNAN och Dess förnämna Famille med all sielfönskelig välgång och sällhet. S ledes önskar och med diupesta vördnad til sista lefnads-stunden framhårdar

HÖGVÅLBORNA FRU GREFVINNANS

allerödmuikaste Tjenare
ANDERS ÖBERG.

Råd- och Handelsmannen i Staden ÖREBRO,
Ådel och Högaktad,
Herr JOHAN BROMS,

Min Gunstige Gynnare.

Oanfset det är både naturligt och billigt, at uppå undfångna välgjeringar bör följa tacksamhet; så finnas dock många, som förgåta denna sin skyldighet, i synnerhet när de äro ur sine Välgiörars åsyn. Den Högste har väl genom sin skickelse behagat vida skilja mig ifrån min hemort, hvarest jag hade åhram at i flere år vistas uti Herr Rådman's hedervärda hus; men hvarken tid eller frånvaro kan utplåna ihugkomsten af den besynnerliga ynnest och de många välgjeringar, jag då hade förmonen i ymnogaste måtto årfara. Til et litet vedermåle af min vördnadsfulla årkjensta, upoffrar jag Eder, Min Gunstige Gynnare, Förstlingen af mina Academiska Arbeten, som handlar: *Om det företräde den Andeliga Historien har för den Verldsliga.* Jag smickrar mig med det hopp, at Herr Rådman med gynnande hand emottager denna gåfva, hvaremot jag alltid skall bedja den milda GUDEN om Eder och Edra kjära Anhörigas beständiga välgång, samt med all högaktning til dödsstunden framhårda

Herr Rådmannens

ödmiuke tienare
ANDERS ÖBERG,

PRÆFATIO.

Multos Philosophiam, neminem Historiam reprehendisse, Vir Celebris ANGELUS POLITIANUS ait. Quod si res ita sese habeat, causam inde arcessimus, quod in Philosophia multa occurrant spinosa argumenta & quæstionum nodi plane Gordii, qui ut solvantur graves requiruntur meditationes & pallidæ lucubrationes, quibus cum multi nihil proficiunt, quod ingenio suo satis adsequi non valent, audacter carpere non dubitant. Historia autem, quum circa res gestas versetur, Lectores non diu suspensos tenet; quamobrem etiam non tam multos sui osores, vel, ut vult POLITIANUS, nullos inuenit. Verum ut nobis videtur, res amicissimæ et artissimo inter se vinculo conjunctæ non sunt separandæ, hanc disciplinam laudando, illam culpando; nec in contrarium quidquam valet, quod illa majorem postulet industriam, quam Historia. Qui enim nucleum esse vult, nucem frangat oportet; et insuper quidquid Historia propositis exemplis docet, Philosophia con-

cinnis exhibet præceptis. Attamen sicut sua quem-
 vis trahit voluptas; ita hoc loco non est dissi-
 dendum, quin nobis, inde a teneris, præcipue arriserit
 studium Historicum. Si enim facultates animæ no-
 stræ consideremus, ingenius quisque palæstram heic
 inueniet, in qua sese exercere possit liberaliter. Hi-
 storia enim memoriam amplificat, ingenium acuit,
 prudentiam ciuilem format ac consummat, experi-
 entiamque, illam negotiorum Magistram, insigniter
 augeat. Quare CLERICUS: *Il n' y a rien de si beau,
 ni de si utile, que l' Histoire, lorsqu' elle est bien écri-
 te. Elle supplé à ce qui manque à l' experience de cha-
 cun, qui est toujours extrêmement boruë* (a). Deinde
 Historia in vita formanda, post sanctissimam religio-
 nem, utramque ferme facit paginam. Recte enim
 dixit Livius: *In Historiis illud præcipue salubre est ac
 frugiferum, omnis Te exempli documenta in illustri po-
 sita monumento intueri: inde Tibi Tueque Reipublicæ,
 quod imitere capias: inde sædum inceptu, sædum exitu,
 quod vites* (b). Neque alia est Divinatio de futuris
 euentibus certior, quam conjecturam ex iis, quæ
 olim acciderunt, sumere. Semper enim in mundo
 ut eadem hominum natura manet, sic eadem ferme
 negotia, eadem consilia & iidem redeunt euentus;
 personæ tantum modo singulis ætatibus nouæ succe-
 dunt. Sed non minus in priuatæ vitæ institutione
 eximium usum præstant Historiæ. Ipsæ enim sunt,
 quæ exempla virtutum ad imitandum et imagines
 vitiorum ad deterrendum a flagitiis proponunt: in-
 constantiam rerum humanarum ob oculos dilucide
 ponunt;

ponunt; ut inde discamus in aduersitatum tempestatibus patientes esse, in secundæ fortunæ aura continentes ac lenes: in dejectionibus ac ruinis fortes & robusti: in opulentia liberales ac benefici: in inopia, forte nostra si non contenti, saltem non abjecti aut squalidi: ut nihil, quod homini accidit, nouum existimemus, nihil repentinum miremur, nihil non aliquando putemus aut accidere posse, aut non quandoque accidisse. Enimuero quæ nos in hisce grauissimi momenti capitibus vel erudire, vel eruditos confirmare potest, Historia, non unius ejusdemque est generis, sed respectu Auctoris commode dividi potest in *Dicinam* seu *Sacram* & *Profanam*. Illa explicat mutationes, quæ in mundo hocce contigerunt, & vel integras respublicas vel quasdam personas concernunt ea certitudine, quæ a DEO, omnis veritatis scaturigine, expectari potest. Et cum Historia Ecclesiastica exponat fata Ecclesiæ in his terris tam secunda quam aduersa, facile patet, quod hæc ab Historia Sacra, ut pars a toto, differat. *Profana* autem nititur testimoniis hominum & quidem non raro talium, qui a vera DEI cognitione fuerunt remoti; adeoque hæc multis obnoxia est erroribus. De cætero quum dentur homines, qui Scripta veterum Historicorum evoluendo meram gustare voluptatem sibi videntur, qui vero in Historiæ Sacræ penu nihil sapidi, quod palato ipsorum conueniat, inueniunt, operæ nos pretium facturos existimauimus, si paucis hisce paginis præstantiam Historiæ Sacræ præ Profana vindicemus.

Tam pium propositum cordatus quisque Lector procul dubio probabit, melioremque in partem interpretabitur ea, quæ in arduo hocce argumento proferre valet tenuis nostra Minerua.

(a) Vid. *Ejusdem Parrhesiæ Tom. I. p. m. 131.* (b) Vid. *Prefat. operis Historici.*

§. I.

Sicut radii Solares, a corpore Lunari percussi, non tantum fundunt splendorem, quantus ad corpora terrestria plene illustranda requiritur, nec sensibilem quendam calorem vel in ipso speculi caustici foco excitare solent; ita nec narrationes factorum aut eventuum, quæ ab hominibus proficiuntur, vel ignorantia tenebras ita dissipant, vel ad vitæ emendationem tantum conducunt, ac illæ, quæ a Luminum Patre proveniunt. Historia nititur testimoniis, ad quæ rite æstimanda adferri solet canon: *Plus valet testis oculatus unus, quam auri-ti decem.* Sed experientia adfatim docet, quod in foro humano testes oculati in eodem negotio diversas sæpe proferant narrationes, & quod res circumstantes non satis perpenderit, a se ipsis interdum dissentiant. Longe aliter autem sese res habet cum Historia Sacra, cujus certitudinem ac veritatem nemo facile impugnabit, nisi qui ipsam veritatem in dubium vocare audet. Agnoscit enim isthæc Historia, ceu diximus, DEum Auctorem, qui inter innumeras, quas in ipso suspicimus, perfectiones, est omniscius, omnipotens & optimus. Quam omniscientiam

tiam DEi cogito, simul mihi mente utcumque sisto infinitam illam Supremi Numinis scientiam, qua sibi perfectissime repræsentat res omnes, non tantum, quum ex sapientissimo Ipsius consilio fiunt, sed etiam longe ante quam ad actum fuerunt perductæ, ita ut nihil plane aciem ejus subterfugiat; sed maxima minima uno obtutu complectatur. Quamobrem etiam DEus de se ipso profitetur, quod jam e longinquo hominum facta & conamina perspiciat. Præterea non nude Theoretica est Divina scientia, sed quidquid prævidit ac decrevit, idem quoque exsequitur: jubeat modo, mox cuncta fiunt. Omnia, quæ in mundo existunt, a DEO unice habent & existentiam & agendi vires, in nihili chaos reversura, si ipse beneficam manum vel per momentum temporis ipsis subtraxerit. Hisce DEi perfectionibus addamus eximiam Ejus bonitatem & Paternum in nos adfectum, quo ad almam veritatis lucem nos deductos cupit, & quilibet satis intelliget, testimonium Divinum de eventibus & horum causis tale esse, ut extra dubitationis aleam longissime sit positum. His præmissis, cogitemus, quales sint homines post lapsum primorum Parentum, quam sæpe in meridiana etiam luce caligemus, quam callide veritatem in suis narrationibus celent multi, quoties adfectus quispiam ipsorum præcordia in contrarium sollicitaverit, & oppido deinceps concludere debemus, quod Historia Sacra, habito respectu Auctoris, infinitis parasangis post se relinquat Profanam.

§. II.

Proxime post auctoritatem commendari mere-
 tur Historia Sacra præ Profana propter istius anti-
 quitatem. Sicut enim illa Biographia perfectior me-
 rito censetur, quæ integram hominis vitam, pue-
 ritix crepundia, juventutis molimina atque senectu-
 tis infirmitates proponit, quam quæ unam alteram-
 ve ætatem perstringit; ita quoque Historia, quæ
 res a nostra memoria longissime remotas dilucide ex-
 plicat, procul dubio majoris est facienda, quam quæ
 ibi demum incipit, ubi alterius pensa finiuntur.
 His præmissis, observo, quod antiquitas Historæ Sa-
 cræ duplici ratione considerari possit; partim enim
 Biblia Sacra, quæ illam continent, ceteros libros
 antiquitatis gloria superant, partim etiam res adeo
 vetustas, serie narrationis haud interrupta, exhibent,
 ut de his ceteri historici vel non cogitaverint, vel,
 si tantum opus moliti fuerint, insulas tantummodo
 conjecturas propinaverint. Non equidem ignora-
 mus, quod recentiori ævo, quo multi sibi duxerunt
 laudi, auctoritatem Scripturæ Sacræ ingenii lusibus
 labefactare, nonnulli sint, qui existiment, Mosen,
 primorum librorum, qui in Bibliis occurrunt, Aucto-
 rem, suas narrationes ex aliorum scriptis, utpo-
 te antiquioribus, compilasse; sed quisquis horum
 placita ad veritatis lampada examinaverit, mox de-
 prehendet, quod hi cavillatores calculos suos præ-
 postere subducant; quod vero dilucide ostendere, in-
 juncta nobis brevitatis haud permittit. Epocham au-
 tem

tem si consideremus, unde Historia Sacra incipit, sciendum est, quod una cum tempore ipsa incipiat, & omnium rerum creatione, adeoque antiquiorem aliam ne fingere quidem licet. Insuper ita continuo ordine singula scitu digna proponit, ut nulla appareat lacuna. Hoc de Historiæ Sacræ antiquitate. Non equidem nos fugit, quod aliarum gentium Scriptores condiderint annales, quorum filum narrationis longe ultra mundi primordia extendere sunt annisi. Sic BEROSUS de Babyloniis perhibet, quod hæc Natio per aliquot centena millia annorum subsisterit; quam opinionem ne quis in dubium vocaret, idem auctor adferit, partim quod momenta, quæ 150 mille annorum ætatem sapiunt, consuluerit (a), partim quod observationes Astronomicas adeo vetustas haberent. Sed quum hic Berosus significet, quod Babyloniæ Rex NABONASSAR omnia antiqua monumenta comburenda & conculcanda curaverit (b), quum etiam celebres Astronomi HIPPARCHUS, TIMOCHARES, ARISTYLLUS, PTOLOMÆUS &c. qui veterum populorum monumenta sollicitè lustrarunt, nullius observationis Astronomicæ, a Babyloniis ante Nabonassarem factæ, mentionem faciant (c), satis apparet, hanc computationem confictam solummodo esse. Hinc CICERO: *contemnamus, inquit, etiam Babylonicos - - condemnemus, inquam, hos aut stultitiæ aut vanitatis aut imprudentiæ, qui CCCCLXX millia annorum, ut ipsi dicunt, monumentis comprehensa continent, & mentiri iudicemus, nec seculorum reliquorum iudicium, quod de ipsis futurum*

rum sit, pertimescere (d). Paulo modestius se gesserunt Ægyptii, qui, ut Græcis fucum facerent, suam Nationem per triginta millia annorum & quod excurrit, floruisse jactitarunt. Ut his commentis fidem facerent, adseruerunt quod inde a Monarchiæ suæ initio observaverint 373 observationes Solares atque 832 Lunares (e). Sed quum omnium populorum suffragiis observationes Babylonicæ sint antiquissimæ, illæ autem non ultra annum 747 ante æram Christianam ascendunt (f); quisque videt, Ægyptiacas adhuc recentiores esse. Ut MANETHON, celebris Ægyptiorum Historicus, antiquitatis famam genti suæ vindicaret, ingentem numerum Regum, qui sibi invicem in imperium Ægyptiacum successisse feruntur, exhibet, quorum ætatem in numerato habet: verum quum hi Reges sibi non successerint, sed in diversis provinciis eodem tempore regnaverint, haud mirandum est, quod longiorem, quam par est, obtineat Regum seriem, & ætatem mundi eliciat, ipsa temporis ætate majorem. Quare VARRO, contendit Ægyptum inhabitari cœpisse 2000 annis ante suam ætatem (g); hoc est 2120 ann. circiter ante æram nativitatis Christi. Porro sicut gloriosa admodum est Chinesium natio, sua tantum admirans & alios præ se contemnens; ita quoque perquam negotiosa fuit in antiquissima & mundum ipsum antevertente Chronologia exhibenda. Quam prodigiosam licet, ne quis in dubium vocaret, contendunt se possidere observationes Astronomicas & quidem annuas, quæ adeo prolixam gentis caniti-

canitiem produunt. Verum quum primus Chinenſium Hiſtoricus SSé-ma-thſiène, qui opus ſuum Hiſtoricum 37 annos ante N. C. abſolvit, ſincere profiteatur, quod ultra 800 annos certa narratione rerum geſtarum adſcendere non potuerit (b); ſatis apparet, quod etiam ſaniores fatentur Chinenſes, tot millia annorum in vulgi gratiam tantummodo eſſe conficta (i). Quod ad obſervationes Aſtronomicas attinet, CASSINI (k) & plures alii Scriptores oſtenderunt, totum hunc apparatus nullius eſſe momenti. Immo ſunt, qui adſeverant, quod in Hiſtoria Chinenſi nihil certi ante an. 206 ante N. C. occurrat (l). Denique quamvis Græcia mendax multum audeat in Hiſtoria, non tamen HERODOTUS, qui primus hanc diſciplinam apud ſuos excoluit, ultra ætatem CYRI, primi Perſarum Monarchæ, progredi auſus fuit. Ex quibus omnibus in medium allatis dilucide conſtat, quod Hiſtoria Sacra Profanam antiquitatis gloria longe vincat.

(a) Vid. *SYNCELLI Chronograph. p. m. 14 & 28.* (b) Vid. *SYNCELLUM p. 207.* (c) Vid. *MARSHAM Chronicus Canon p. 474.* & *STANLEY de Chaldaeorum philoſophia. Sect. 1. C. 1. p. 110.*
 (d) Vid. *De Divinatione Libr. 1. n. 109.* (e) Vid. *DIOGENE LAERTIUM in Præm. Sigm. 2.* (f) Vid. *MARSHAMI Libræ cit. p. 474.* (g) *Apud AUGUSTINUM de civitate Dei Lib. 18. C. 40.*
 (h) Vid. *L' Academie des inſcriptions Tom. X. p. 381. & ſeqq.*
 (i) Vid. *MARTINI Hiſtoire de la Chine Tom. 1. p. 7.* (k) Vid. *Memoir. de L' Academie des ſciences Tom. VIII. p. 284, 303, 307.*
 (l) Vid. *L' Acad. des Inſcript. Tom. X. p. 396.*

§. III.

Quamvis Historia Sacra proprie loquendo continet facta illius populi, quem DEUS ex mera gratia in suum elegerat peculium; attamen ejusdem Historiæ initium totum genus humanum concernit: quæ notitia tanto majoris est facienda, quod ad hanc epocham non pertingat Historia Profana. Enimvero cum in corporibus duas potissimum considerare debeamus periodos, tum quomodo illa oriantur, tum etiam quomodo ipsa fatiscant & dissolvantur; scitu quoque admodum jucundum est & necessarium, quando hocce universum, quod non minus amplitudine, quam partium venustate & pulcherrima dispositione sese commendat, fabrefactum fuerit. Hujus rei cognitionem tanto difficilium adsequi primi etiam mortalium potuerunt, quod immensum hocce corpus non inchoatum, sed penitus consummatum viderint. Hinc factum arbitramur, ut quot fere homines, suo ingenio relicti, tot ferme occurrant sententiarum divortia de ortu mundi. Nonnulli adseruerunt, eximium hoc Theatrum, in quo scenam vitæ peragunt mortales, ex fortuito quodam atomorum concursu fuisse ortum. Horum autem sententia duabus premitur difficultatibus: scilicet ut exponatur, tum quomodo atomi isti fuerint orti, tum etiam quomodo fortuito casu, qui semper inanimadvertentiam quandam involvit, tam concinnum opus oriri potuerit? Qui itaque hanc fovent opinionem, verba tantum magnifica dant, atque fumum suis vendunt Lectoribus. Alii rursus quum nulla invenerint phænomena, ex quibus

quibus colligere possent, mundum hunc aliquando recentem fuisse, nodum, quem solvere haud poterunt, secturi, mundo æternitatem tribuerunt: sed quæ sententia ut in Majestatem Divinam est injuriosa, ita quoque maxime absurda erit censenda. Ex obscuris igitur his labyrinthis sese expedire volentibus filum Ariadnæum nullum porrigit Historia Profana. Quid autem Historia Sacra? Velum illud, quo desiderata hæc notitia involvitur, confestim reteggit. Utar autem verbis elegantissimis Cel. ROLLINI: *L' Histoire Sainte commence par nous révéler clairement en trois mots les plus grandes & les plus importantes vérités: Qu'il y a un Dieu; qu'il est avant tout, & par conséquent éternel; que le Monde est son ouvrage, qu'il l' a formé de rien par Sa seule parole, qu' au si il est Tout-Puissant. Au commencement Dieu a créé le Ciel & la Terre. Gen. 1: 1. (a).* Immo longius adhuc progreditur Benignissimum Numen, atque ut naturalem hominum sciendi cupiditatem pasceret, ordinem, quo cuncta in hoc universo condita fuerunt, dilucide exponit, modum etiam explicaturus, si infinitam Ejus potentiam finitum nostrum capere potuisset ingenium. Nec tamen in hoc negotio vel sibi vel nobis defuit: *Dixit enim & facta sunt.* Quocirca egregie commentatur Rollinus: *Dieu dit en un mot, ce qui ne Lui a coûté qu' une parole. Mais qui peut sonder la vaste étendue de cette parole? (b).*

(a) Vid. *Traité des Etudes* Tom. III. p. m. 122. (b) Vid. *Libr. modo cit.* Tom. II. p. m. 478.

§. IV.

Si porro quærat: qualis primorum hominum fuerit conditio, qui mores & quæ gesta? Talia sciscitantibus facem iterum lucidissimam præfert Historia Sacra. Hæc enim nobis sistit hominem, ex manu omnipotentis DEi prodeuntem, corpore organico & anima rationali constantem: tradit etiam corpus ex pulvere terræ formatum, animamque flatu Divino ipsi inditam. Docet insuper, in sanctitate & justitia conditum, ad meram felicitatem a DEo fuisse destinatum, sed quum suis perfectionibus haud ita multo post abuteretur, per transgressionem Legis Divinæ fuisse corruptum, ejusque culpam ad omnes Protoplastorum posteros ex justissimo DEi judicio transiisse, indeque malorum agmina provenisse, quæ genus nostrum postmodum adflixerint. Dehinc nobis exponit, quinam homines antediluvianii in quavis fere ætate reliquis fuerint celebriores, quodnam vitæ genus elegerint, quid egerint notatu dignum, & denique quamdiu Familiarum capita vixerint. Quantum ab hoc lumine differant dubia narrationum crepuscula, quæ in profanis cernuntur Scriptis, contentione facta, statim apparet. Non equidem negamus, quin veteres gentiles opinionem habuerint felicioris cujusdam vitæ olim existentis, de qua inter alios sic canit OVIDIUS - - *Aurea prima sata est ætas, quæ, vindice nullo, - - Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat, - - - Mollia securre peragebant otia gentes* (a). Enimvero famam Statu integritatis, quem nomine aureæ ætatis adumbrare

brare voluerunt, ex traditionibus & conversatione cum Judæis, ut multa alia, acceperunt. Quam sententiam si quis ægre admittat, dicendum est, quod quum nepotes res gestas Majorum prolixiori sæpe veneratione, quam par est, prosequantur, ipsorum quoque ætatem innocentem ac sortem felicem fuisse existimarunt, atque ita argumentando pergentes, prima mundi sæcula fuisse felicissima venditarunt. Gentilibus autem in originem mali inquirentibus aqua hæsit. Hinc gravissimus ille Philosophus PLATO quærit: οὐκ τὰ ἀγαθὰ πρῶτον, πῶτε τὰ κακὰ; Quo non minus in hoc negotio dubius fuit NUMENIUS, interrogans: τίς ὁ ἢ ἀγαθὸν, πῶτε κακὰ οἱ ἀνθρώποι; Ut ex hoc Labyrintho se expedirent, plerique Philosophi duo principia fuisse, seu DEOS sibi invicem contrarios, quorum alter bona, alter mala conficeret, statuerunt; sed quantum hi ipsi suis argutiis a veritate recesserint, Historia Sacra satis docet superque: Deniqueo bseruo, quod Scriptores Profani nobis subinde exhibeant longam seriem Regum, qui per centena aliquot millia annorum certis populis fuerunt dominati; sed quo in negotio Mosen satis infeliciter sunt imitati. Adsignant quidem unicuique certam ætatem, quod artificium mediocrem arithmeticæ peritiam postulat, sed quid quisque gesserit, aut quis eventuum fuerit nexus, cum ignarissimis ignorant, nec hunc defectum conjectando supplere audent, ne mendacii convincantur, quamvis vetustissimorum documentorum copia se abundasse adserant.

(a) Vid. *Libr. Metamorph.* 1.

§. V.

Quod globus noster terraqueus magnam aliquando subierit mutationem, atque ingens vastitas ipsi ita fuerit inducta, vel sola superficiei telluris inæqualitas primo adpectu quemuis docere potest. Hinc gentes tantum non omnes de eo fuerunt persuasæ, quod aqua, perruptis, qui impetuositati ejusdem objecti fuerunt, aggeribus naturalibus, vel totam tellurem vel saltem magnam ejus partem inundaverit. Si Profanos consulamus Scriptores, deprehendimus, quod plerique ipsorum dubii hæreant, an universalis, an vero particularis fuerint inundatio; causam hujus & tempus, quo contigit, si Græcos excipiamus, ne quidem subodorantes. Ex Historia OSIRIS & TYPHONIS quodammodo colligi potest, quod Ægyptii aliqualem notitiam diluvii universalis haberint, sed quod clarius apparet ex PLATONE, qui testatur, quod Sacerdos quidam Ægyptiacus ex fide librorum, quos ut Sacros venerabantur hi populi, narraverit SOLONI de Diluvio, quod longe ante acciderit, quam particulares inundationes affligerent Græciam (a). Cives quoque urbis Heliopolis in Syria ingentem Terræ aperturam in templo Junonis monstrare solebant, quam diluvii aquas absorbuisset fabulabantur (b). Græcos autem suam de diluvio cognitionem ab Hebræis mutuo sumisse, convenientia inter Historiam Sacram & fata DEUCALIONIS dilucide ostendit. Ecce autem quid memoriæ produnt Græci Scriptores. Quum primi homines virtutem negligerent, alios vexarent, fidem datam

viola-

violarent, gravissimis sceleribus distinerentur, & imprimis nullam hospitalitatem erga alios exercerent, gravissimam sibi accelerarunt Numinis vindictam. Ex visceribus igitur terræ subito erupit ingens aquæ quantitas, quam hinc continuæ pluviae, inde mare & fluvii, objecta sibi claustra supergressi, immensum in modum auxerunt, adeo ut omnia aquis submergerentur. In turbulento hocce rerum statu solus fuisse perhibetur DEUCALION, quem sua prudentia & pietas ab imminentis mortis periculo liberavit. Scilicet arcam, *ἀρκα* appellant Græci, ipse una cum filiis & horum uxoribus intravit, & deinde ad se admisit plerorumque animalium paria, quorum licet multa ferocis essent indolis, ipsum tamen non infestant, DEo amicitiam inter homines ac bestias conciliante (c). Ex quibus apparet, quod parum abfuerint Græci ab accurata diluvii universalis notitia, quam tradit Historia Sacra. Hujus autem præstantia in hoc iterum articulo manifesto elucet. Docet enim, non solum, quod plerique hominum fuerint injusti, sed quod DEus his immorigeris dederit tempus CXX annorum, ut resipiscerent. Quum vero hi oblatam gratiam contemnerent, DEus continua XL dierum pluvia terram adeo adflixit, ut aqua altissimos montes supergressa, omnia suffocaverit præter NOACHUM, hujus familiam & animalia, quæ in suo fuerant navigio; ut plura alia momenta, scitu dignissima, quæ Sacra prodit Historia, sicco jam prætereamus pede.

(a) Vid.

(a) Vid. *PLUTARCH. de Iside & Osir. p. 356. & PLATO in Timao.* (b) Vid. *LUCIAN de DEa Syria Tom. II. p. 882.* (c) Vid. *Histoire de la Grèce par M. TEMPLE Tom. I.*

§. VI.

Haud scio, qui plerumque fiat, ut quum homines illa sibi habeant perspecta, quæ extra se contingant, adeo tamen nonnunquam in se ipsis sint hospites, ut ignorent, quid in ipsorum gremio accidat? Quod Globus hic terraqueus magnam subierit mutationem per diluvium, gentes tantum non omnes sunt subodoratæ, sed quænam fuerit diversitatis linguarum ratio & quænam dispersionis generis nostri per telluris superficiem causæ, ignorant etiam illi Philosophi, qui se nihil ignorare, aliis persuadere voluerunt. Concessit enim DEus homini facultatem sensa animi sui per sonum articulatum cum aliis communicandi, sermoque est præstans illud donum, quo DEO & aliis desideria nostra significamus, quo præterita tanquam præsentia exhibemus & de futuris satis accurate judicamus. Satis autem probabile etiam rationi sibi relicta est, quod homines ab initio eadem usi sint lingua, quam sententiam certissime confirmat Historia Sacra. Hæc autem insuper docet, quod per CL annorum spatium post diluvium genus humanum insigniter fuerit auctum & quod DEUS voluerit, ut per telluris orbem dispergeretur. Homines autem decreti divini haud ignari, qua sunt ingenii levitate, penates suos arctissime conjunxerunt, & post cataclysmi vicissitudines

nes in campis Sinear, sive locorum amœnitate ducti, sive pericula in aliis locis præsertim a ferocibus animalibus timentes, diu subsisterunt. Immo quum ipsa necessitate sæpe cogerentur, longinquis excursionibus, incremente præcipue hominum multitudine, victum sibi quærere, communi consilio decretum fuit, ut ingentem exstruerent urbem atque altissimam ibi ædificarent turrim, quæ tamquam Pharos esset, peregre profectis viam ad desiderata monstrans tentoria. Enimvero cum hæc molimina adversarentur proposito Summi Numinis, quumque ex coacervata hominum multitudine in loco quodam truculentissima, feroci illa ætate, facile oriri posset scena, DEUS, qui hominum libertatem non constringit, linguas eorum confudit, adeo ut pauci se invicem intelligerent. Rupto autem aptissimo hoc societatis vinculo, mox a se invicem discesserunt hominum manipuli, & novas sibi quæsierunt fedes. Hæc omnia dilucide tradit Historia Sacra; sed Profana vel tanta magnalia reticet, vel insulas fabulas nobis proponit. Sic referunt quidem Græci Scriptores, quod DEUCALION hujusque conjux PYRRHA, ut genus humanum, post diluvium ad incitas redactum, repararent, lapides collegerint, ex quibus, post tergum projectis, novi homines confestim succreverunt: sed vix lippis & tonsoribus ista probabitur fabula, cui nihil inest, quod vel minimam veri speciem habet.

§. VII.

Hactenus ostendimus, quod Historia Sacra in iis partibus, quæ prima generis humani facta concernunt,

palmam præripiat profanæ. Quod si jam seorsim considerare velimus quasdam nationes, illius præ hac præstantia magis dilucide constabit. Cum igitur DEO O. M. placuerit, manipulum quendam ex toto hominum coetu seligere, hujusque specialem in se curam suscipere, de Israëlitis, dilecto DEI populo, momenta nonnulla erunt in medium adferenda. Postquam hi in Ægypto in tantam increverant multitudinem, ut Reges Ægypti illorum potentiam extimescerent; ne cristas erigerent, & veteres forte colonos ejicerent, iidem Reges gravissimis ipsos adflixerunt laboribus. DEUS autem populi sui, præter meritum oppressi, misertus, dum duplicantur lateres, misit Mosen, qui Israëlitas ex domo servitutis in felicem terram Canaan deduceret. Multa heic occurrunt momenta, in quibus exponendis Historia Profana a Sacra discrepat, quorum nos duo vel tria solummodo enucleabimus. Et primo quidem causam expulsionis Israëlitarum ex Ægypto leviter tangemus. Varia heic in censum veniunt, quæ rationes odii, quod in Israëlitas conceperant Ægyptii, pandunt. Scilicet: quod hi alias nationes præ se contemnerent: quod Israëlitas, ut rei pecuariæ deditos & qui carnes animalium comederent, ferre non possent: quod diverso cultu Divino uterentur: quod felicem rerum successum ipsis inviderent & potentia ipsos Ægyptios superarent. Vera autem causa expulsionis Israëlitarum ex Ægypto talis fuit. Quum Rex Ægypti neque sollicitationibus Mosis neque immissis calamitatibus permoveri posset, ut Israëlitas ex mandato Divino dimitteret, DEUS tandem misit An-

Angelum exterminatorem, qui omnes primogenitos in Ægypto una nocte peremit. Tantam cladem quum sibi propter retardatum Israëliitarum egressum fuisse inflictam, probe scirent Ægyptii, illos a se pepulerunt, ne eodem exitio superstites omnes involverentur. Enimvero secundum Auctores profanos causa expulsionis fuit, quod inter Israëlitas foedissimus ingravesceret morbus, lepram intelligo, qua ne pars sincera Ægyptiorum adfligeretur, Israëlitas vi & armis extra regni pomoeria pepulerunt. *Cheremon, Auteur celebre parmi les Grecs, dit que sous le regne d' Amenophis, deux cens cinquante mille Lèpreux furent bannis d' Ægypte, & en sortirent sous la conduite de Tisibren & de Peteseth, c'est à dire Moïse & Aaron (a).* Enimvero licet non negemus, lepra subinde adfectos fuisse tam alios populos, quam Israëlitas; attamen quum hi ipsi ob temperantiam commendentur, hæc ratio in contumeliam hujus gentis conficta videtur. Porro docet Historia Sacra, quod dum PHARAO, Rex Ægypti persequeretur Israëlitas a se dimissos, & hi ancipiti premerentur periculo, siquidem hinc feroces Ægyptii acinaces in ipsos stringerent, inde autem Mare Rubrum elabendi viam occluderet, DEUS, immissis ventis, aquas maris una nocte ira diremerit, ut instar murorum utrinque consisterint, fundum maris detexerint, per quem, tamquam per stratam viam, transierunt Israelitæ. Verum quidem est, quod Historia Sacra nobis proponat hoc phænomenon, ut miraculum, sicut revera fuit, quod Profana exhibet ut effectum naturalem refluxus maris (b). Sed si præter alia cogitemus, partim quod ex Theoria fluxus & refluxus maris, refluxus ejusdem eo tempore non potuerit esse maximus, partim quod refluxus naturalis tamdiu durare vix potuerit, donec Israëlitæ cum liberis, pecudibus & necessariis supellectili transissent, quisque facile videt, quod veritas a parte Historiæ Sacræ militet. Denique docet Historia Sacra, quod quum Israëlitæ in deserto gravissima siti fere exhausti essent, & proinde Moses insultus eorum ferre cogeretur, hic ex man-

dato Divino rigidam petram baculo suo percusserit; quo facto, limpidiſſima inde promanavit aqua. En iterum miraculum, qualia facta quum Ethnicis ſudes in oculis fuerint, eorum veritatem, propoſitis argutis explicationibus, dubiam reddere ſtuderunt. Quod etiam in præſenti negotio fecit TACITUS, ita vero ille: *Sed nihil aque, quam inopia aqua fatigabat. Jamque haud procul exitio totis campis procubuerant, cum grex aſinorum agreſtium e paſſu in rupem nemore opacam conceſſit. Secutus Moſes, conjectura herbidi ſoli, largas aquarum venas appulit (c).* Enimvero quum Moſes memoria prodatur, quod & ipſe fecerat, & plura millena hominum viderant, Tacitus autem, quod per famam accepit, vi regularum de probabilitate æſtimanda, ille omnem, hic nullam fere meretur fidem. Adde, quod ſolum herbidum non probet, terram hanc fuiſſe aquis irriguam, ſiquidem illa fertilitas oriebatur ex pluvia, quæ ſtatis anni temporibus decidens, illas regiones reddidit foecundas (a). Sed hæc ulterius proſequi inſtituti ratio nunc non permittit, quare quæ dicenda ſuperſunt in aliud tempus, ſi DEO viſum fuerit, differimus.

(a) Vid. MARIANA *Eſpion dans les Cours des Princes Chrétiens Tom. IV. p. 340, cui adde TACITUM Hiſtor. Libr. V. Cap. 3. §. 1. 2.* (b) Vid. DIODORI SICUL. *Libr. 1.* (c). Vid. TACITI *Libr. 5. Eſp. cit. §. 4.* (a) Vid. *Hiſtoire Ancienne par Mr. ROLLIN Tom. 1.*

